

Предлог програма рада Завода за културу војвођанских Русина за 2023. Годину

2.1. Информационо - документациони програм

2.1.1. Чување, сређивање и обрада библиотечке грађе

Библиотека Завода за културу војвођанских Русина има преко 1300 инвентарисаних јединица што монографске што периодичне библиотечке грађе. Уз то, због ситуације са селидбом Завода на нову адресу, значајан број новозапримљених књига и периодичних публикација није инвентарисан. С преласком у нове просторије, почеће процес сређивања и инвентарисаног и неинвентарисаног библиотечког материјала, као и његова обрада. Осим тога, потребно је издвојити и архивску грађу из библиотечког материјала преузетог као део појединих легата. Део овог процеса биће и дигитализација најстаријих књига на русинском језику и најзначајније архивске грађе чији је Завод ималац. Значајан сарадник Завода у овом процесу посебно у области дигитализације стаклених плоча породице Будински је Покрајински завод за заштиту споменика културе.

2.2. Развојно – истраживачки програм

2.2.1. Ревизија музејске збирке у Р. Крстуру

Музејска збирка у Руском Крстуру настајала је у периоду 1973-1976. године, свесрдним залагањем локалне самоуправе, као и установа културе, а пре свега Дома културе Руски Крстур, Друштва за русински језик, књижевност и културу, као и тадашњег Војвођанског музеја (данас Музеја Војводине). Вишегодишњи рад стручњака, као и русинских ентузијаста, резултирао је 1976. године сталном изложбом у просторијама Дома културе у Руском Крстуру, као и каталогом изложбе. Аутор поставке и каталога био је Љубомир Међеши, етнолог у тадашњем Војвођанском музеју. Након 45 година поставка је доживела велику трансформацију; измештена је у простор Основне школе „Петро Кузмјак“, тзв. Замак, у смањеном обиму, јер је број експоната у односу на списак који је у Каталогу, знатно смањен. Неопходно је урадити ревизију експоната, попис нових предмета по музејским стандардима и урадити иновацију постојеће поставке. У реализацији наведених активности биће ангажовани и консултовани стручњаци из области музеологије као што су етнолог Љубомир Међеши који је годинама истраживао и објављивао научне радове на тему историје и културног наслеђа Русина у Војводини, као и Љубица Отић, као историчар и

музејски саветник у Музеју Војводине са вишегодишњим искуством у пословима заштите уметничко-историјских дела и у области истраживачког рада такође везаног за историју и културно наслеђе Русина у Војводини. Процес ревизије Музејске збирке Руски Крстур започет је у 2022. години и тада је пописано више од 200 предмета. Завршетак процеса инвентарисања очекује се у првој половини 2023. године. До краја 2023. године у плану је израда и штампање новог каталога Музејске збирке Руски Крстур који би био реализован по најсавременијим принципима музејске струке, са комплетним пописом предмета и избором фотографија истих, што је већ у русинској заједници учињено реализацијом каталога „Руска одлога“ из 2012. године.

2.2.2. Мере активне заштите елемента националне Листе нематеријалног културног наслеђа „Ускршњи обичаји - освећивање паске”

На предлог Музеја Војводине, у сарадњи са другим релевантним установама и организацијама, током прошле године на националну Листу нематеријалног културног наслеђа уписан је и елемент „Ускршњи обичаји - освећивање паске / пошвецаня паски”. Ове године, планиране мере активне заштите овог елемента, које су наведене у номинационим досијеима, спровешће се у сарадњи са локалним заједницама и организацијама које су носиоци наслеђа и Музејом Војводине, у складу са УНЕСКО-вим Етичким принципима очувања нематеријалног наслеђа. Кроз сарадњу са основним школама радиће се на укључености носилаца наслеђа у креирање и развој едукативних програма. Овај елемент ће бити додатно истражен ради допуне података о носиоцима, а у сам процес истраживања ће бити укључени наставници и ученици. Након тога, приступиће се изради изложбе и едукативних материјала на српском и матерњим језицима о датим елементима који ће бити бесплатни и доступни на сајтовима Музеја Војводине, Завода за културу војвођанских Русина и других заинтересованих организација. У реализацији наведених активности биће ангажована др Татјана Бугарски, виши кустос, етнолог у Музеју Војводине, као стручњак за истраживање, документовање и презентацију нематеријалног културног наслеђа. За дизајн планираних едукативних материјала биће ангажована Ања Худак, са којом је Завод већ имао успешну сарадњу у оквиру припреме сликовнице за децу са налепницама “Карусел”. Као млада графичка дизајнерка доказала се и илустацијама за сликовницу “Боје” на русинском језику и израдом анимација за исту, те ће њен допринос дизајнирању едукативних материјала за ученике бити значајан, а и у складу са подршком Завода младим ауторима и уметницима.

2.3. Презентација русинске културе

2.3.1. Национални празник Русина

Носилац пројекта Централне прославе Националног празника Русина је Завод који највећим делом и сноси трошкове организације прославе. За ову годину потребно је покрити трошкове организације Централне прославе, која обухвата благодарну литургију у Цркви Успења Пресвете Богородице у Куцури, реализацију изложбе уметника из Куцуре која ће се одржати у просторијама Каритаса у том месту, те организацију директног преноса програма из Биоскопа „Југославија“ у Врбасу на РТВ2 и РНС3. Такође је планирано издвојити део средстава за организацију Националног празника који ће се обележавати 2024. године.

2.3.2. Отварање нових просторија Завода и прослава 15 година постојања

Пошто је у првом кварталу 2023. године планирано и коначно опремање и оспособљавање просторија Завода за културу војвођанских Русина у улици Матице Српске 15 у Новом Саду, потребно је организовати свечаност отварања новог објекта којом би се истовремено прославило и 15 година постојања Завода, а и с обзиром на културно-уметнички карактер ове приредбе то би представљало и једну својеврсну културну манифестацију. Због ограниченог броја присутних људи у новим просторијама, а из безбедносних разлога, у плану је да се ова свечаност одржи током два узастопна дана. Првог дана би уз пригодан музички програм у присуству представника власти, Националног савета Русина и чланова органа управе Завода биле свечано отворене нове просторије, а другог дана би такође уз музички програм кроз књижевно вече најистакнутијих русинских писаца старије, средње и млађе генерације била обележена 15-годишњица постојања ове културне установе. Овим репрезентативним садржајем бисмо отворили ново поглавље у историји Завода за културу војвођанских Русина и истовремено промовисали културне садржаје на русинском језику. У оквиру ових средстава планирана је и организација селидбе, промена целокупне документације Завода везано за промену адресе, безбедности и заштите на раду, документација везана за противпожарну заштиту и сл.

2.4. Програм за сарадњу

2.4.1. Развијање и подстицај креативности и очувања културног идентитета на локалу

Планирана је финансијска подршка културно-уметничким друштвима, организацијама и институцијама, односно оним субјектима у култури који се баве русинском културом, односно програма и пројеката очувања, неговања, презентације и развоја културе и уметности русинске заједнице у Републици Србији. Кроз овај пројекат не само што се подржавају активности, већ се ради и на усавршавању кадрова у институцијама и невладином сектору у области писања пројеката. У оквиру овог пројекта као и прошлогодишњег пружа се константна подршка у процесу писања пројекта, осмишљавања

тема, активности, система евалуације и правдања трошкова, чиме се ти кадрови оспособљавају за писање пројектних предлога и ка другим донаторима. Подршка програмима и пројектима врши се на основу јавног Конкурса који расписује Завод, а средства се расподељују на основу мишљења стручне комисије и Управног одбора Завода.

2.4.2. Репрезентација фестивала "Ружова заградка"

Фестивал Ружова заградка је традиционални фестивал русинских песама компонованих у народном духу, који обogaћује радијску фонотеку и програме Радио НС и Телевизије Војводине новим музичким записима Русина у РС. Завод традиционално подржава од самог оснивања репрезентативни део овог фестивала.

2.4.3. Сарадња са НИУ „Руске слово“ у области издавачке делатности

Партнерски однос Завода за културу војвођанских Русина са Новинско-издавачком установом „Руске слово“ присутан је још од најранијих дана постојања Завода. Издаваштво је област културне делатности која је за русинску заједницу од кључне важности самом чињеницом да постоји већ готово 120 година, али и са бројним резултатима које је издавачка делатност Русина на овим просторима дала на пољу афирмације русинске књижевности, научно-истраживачког рада и образовања, као и видљивости на националној и међународној културној сцени. Из тог разлога сматрамо да је изузетно важно подржати 4 заједничка издавачка пројекта са НИУ „Руске слово“, а то су:

1. Јанко Рамач, „Кратка историја Русина“ (Јанко Рамач, „Кратка история Руснацох“)
2. Јанко Рамач, Олег Румјанцев и Јарослав Мишанич, „Михајло Ковач – Олекса Мишанич: преписка“ (Јанко Рамач, Олег Румянцев и Јарослав Мишанич, „Михайло Ковач – Олекса Мишанич: преписка“)
3. Мирослав М. Цирба „Сто година организоване културно-просветне активности Русина у Шиду (I књига 1920–1945)“ – издање на српском језику
4. „Gumno 2022“ – избор из књижевног стваралаштва младих Русина у периоду од 1990. до 2022. године преведен на српски језик

Све наведене публикације од огромног су значаја не само за афирмацију русинске заједнице, него и за мултикултурализам и повећање интересовања научне и интелектуалне јавности за Русине у Србији што јесте и мора бити један од задатака Завода.